

Innst. 218 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Dokument 8:7 S (2014–2015)

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å styrke kampen mot svart arbeid

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utrede om skatteetaten kan få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og sikre bevis, blant annet gjennom beslag.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at skatteetaten får anledning til å dele informasjon som ileggelse av straffeskatt og manglende levering av selvangivelse med andre offentlige etater, for å bekjempe svart virksomhet.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at systemet med skatteattest bedres, slik at svart virksomhet i minst mulig grad vil være forenlig med ren skatteattest.
4. Stortinget ber regjeringen gjennomføre holdningsskapende tiltak som kan bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Oslo kommunes nye krav i standardkontraktene for offentlige innkjøp, vedtatt 10. juni 2014, blir gjort gjeldende for alle offentlige innkjøp over en viss størrelse.

6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at alle leverandører i offentlige innkjøp, også utenlandske, skal ha lærlinger, og at det stilles krav om at lærlinger skal delta i arbeidet på det konkrete prosjektet som innkjøpet gjelder for, når innkjøpet er over en viss størrelse.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lisbeth Berg-Hansen, Tore Hagebakken, Marianne Marthinsen, Wenche Olsen, Torstein Tvedt Solberg og Truls Wickholm, fra Høyre, Solveig Sundbø Abrahamsen, Svein Flåtten, Sissel Knutsen Hegdal, Sigurd Hille og Heidi Nordby Lunde, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, Tom E. B. Holthe og Hans Andreas Limi, fra Kristelig Folkeparti, lederen Hans Olav Syversen, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, fra Venstre Terje Breivik, og fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, viser til representantforslag Dokument 8:7 S (2014–2015) om tiltak for å styrke kampen mot svart arbeid. Komiteen viser til at representantforslaget har vært oversendt finansministeren til uttalelse. Svaret fra finansministeren av 2. desember 2014 er vedlagt denne innstillingen. Komiteen vil videre vise til at det ble avholdt åpen høring i Stortingets finanskomité 3. februar 2015 der NHO, LO og Byggenæringens Landsforening deltok.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at svart økonomi er et alvorlig samfunnsproblem; statens skatteinntekter reduseres og grunnlaget for velferden svekkes, konkurranseforhold mellom bedrifter som driver hvitt og de som driver svart blir ulike, og respekten for lover og regler undergraves.

Komiteen viser til forslag 1 i Dokument 8:7 S (2014–2015) om å utrede om Skatteetaten kan få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og sikre bevis, blant annet gjennom beslag. Komiteen viser til at regjeringen vil endre sanksjonssystemet slik at risikoen for å bli straffet øker, samtidig som ressursene i kontrollatene og politi- og påtalemyndighet utnyttes på en bedre måte. Dette inkluderer «flytting» av de mindre alvorlige lovbruddene fra straffesakskjeden til kontrollkjeden slik at flere lovbrudd sanksjoneres. Komiteen understreker viktigheten av kontroller på basis av nasjonale analyser og risikovurderinger, og viser til at reglene for innhenting av informasjon ble endret med virkning fra 1. juli 2013. Etter de nye reglene plikter enhver tredjepart etter krav fra ligningsmyndighetene å gi opplysninger som kan ha betydning for noens ligning.

Komiteen viser til forslag 4 i Dokument 8:7 S (2014–2015) om holdningsskapende tiltak som kan bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet. Komiteen viser til at holdningsskapende arbeid er viktig for å mobilisere hele samfunnet til medeierskap i kampen mot kriminalitet og useriøse arbeidsforhold, og at det foregår et godt og regelmessig holdningsskapende arbeid i regi av Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ). Komiteen viser til at SMSØ arrangerer holdningskampanjer spesielt rettet mot videregående skoler.

Komiteen viser til forslag 5 i Dokument 8:7 S (2014–2015) om at Oslo kommunes nye krav i standardkontraktene for offentlige innkjøp, vedtatt 10. juni 2014, blir gjort gjeldende for alle offentlige innkjøp over en viss størrelse. Komiteen viser til at disse kravene blant annet har som hovedregel maksimalt to ledd underleverandører, noe som er fulgt opp i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet som inneholder et tiltak om å innføre en hjemmel i regelverket som åpner for å begrense antall underleverandører i bransjer hvor det er særlig store utfordringer. Komiteen viser til at nye anskaffelsesdirektiver fra EU inneholder bestemmelser som i stor grad overlapper med de foreslåtte tiltakene. Komiteen viser til at dette er dekket i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet av 13. januar 2015.

Komiteen viser til forslag 6 i Dokument 8:7 S (2014–2015) om at alle leverandører i offentlige innkjøp, også utenlandske, skal ha lærlinger, og at det stilles krav om at lærlinger skal delta i arbeidet på det

konkrete prosjektet som innkjøpet gjelder for, når innkjøpet er over en viss størrelse. Komiteen viser til at regjeringen vil innføre et krav i regelverket for offentlige anskaffelser om at virksomhetene har lærlinger på de områder hvor det er særlig behov, og presiserer at det ikke vil være tilstrekkelig at leverandøren bare er tilknyttet en lærlingordning. Komiteen mener at regelverket må utformes på en måte som ikke diskriminerer små og mellomstore leverandører.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om Skatteetaten kan få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og sikre bevis, blant annet gjennom beslag.»

«Stortinget ber regjeringen utrede forslag som kan gi Skatteetaten bedre mulighet til å dele informasjon, som for eksempel ileggelse av skjerpert tilleggsskatt og manglende levering av selvangivelse, med andre offentlige etater, for å bekjempe svart virksomhet.»

«Stortinget ber regjeringen utrede om systemet med skatteattest kan bedres, slik at skatteattestene blir gyldige i sanntid og dermed blir et bedre virkemiddel i arbeidet mot svart virksomhet.»

«Stortinget ber regjeringen utrede om id-kortordningen (ordningen med HMS-kort) i bygg og renhold også kan legge til rette for at næringsdrivende kan gjøre sanntid-oppslag mot offentlige registre.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre holdningsskapende tiltak som kan bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at representantforslaget inneholder en rekke gode delforslag som har blitt fanget opp i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet av 13. januar 2015.

Flertallet viser til at et hovedgrep mot svart økonomi er å lage rammvilkår som gjør det enklere å være seriøs, og vanskeligere å være useriøs. Flertallet påpeker at dette innebærer at man i størst mulig grad unngår å innføre økt lovregulering og nye plikter som kun er en byrde for seriøse aktører, samtidig som man må innføre mest mulig treffsikre tiltak mot alvorlig kriminalitet. Tiltak som kun rammer lovlydige aktører vil kunne virke mot sin hensikt.

Flertallet viser til at en solid arbeidsgiverkontroll er et viktig ledd i bekjempelsen av svart økonomi, og at man derfor må legge til rette for tilstrek-

kelig gode kontrollmiljøer som kan jobbe systematisk og profesjonelt sammen med Skatteetatens øvrige kontrollvirksomhet.

Flertallet viser til forslag 2 i Dokument 8:7 S (2014–2015) om å sikre at Skatteetaten får anledning til å dele informasjon som illeggelse av skjerpet tilleggsskatt og manglende levering av selvangivelse med andre offentlige etater, for å bekjempe svart virksomhet. Flertallet viser til at det allerede er laget en «Felles handlingsplan mellom Arbeidstilsynet, NAV, Politiet og Skatteetaten for styrket innsats mot arbeidsmarkeds kriminalitet» på bakgrunn av budsjett-tildeling på 25 mill. kroner til arbeidslivskriminalitet, føringer i tildelingsbrevet til Skatteetaten, politiet, Arbeidstilsynet og Nav. Handlingsplanen ble undertegnet 16. januar 2015 av etatslederne for Nav, politi, Arbeidstilsynet og Skatteetaten. Flertallet viser til at tiltaket innebærer at det pågående pilotprosjektet i Bergen hvor Skatteetaten, Kemneren i Bergen og Arbeidstilsynet er samlokalisert i én enhet, utvides med deltakelse fra politiet. Tiltaket innebærer også at det etableres tilsvarende enheter i to andre byer der det er størst risiko for og utbredelse av arbeidslivskriminalitet.

Flertallet viser til at regjeringen i sin strategi mot arbeidslivskriminalitet vil starte et arbeid med sikte på å etablere en ordening som gjør det lettere å kontrollere om leverandører er seriøse. Flertallet viser til at dette krever sterke fagmiljø innenfor blant annet skatt. Flertallet påpeker at manglende eller dårlig arbeidsgiverkontroll øker risikoen for konkurransevridning, hvor det seriøse næringslivet taper for dem som velger å drive ureddelig virksomhet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til argumentasjon og forslag i representantforslaget. Dette flertallet understreker at Skatteetatens taushetsplikt ikke må fungere som et skalkeskjul for ulovlig virksomhet. Det er betenkelig at illeggelse av skjerpet tilleggsskatt – som noen ganger brukes som et alternativ til vanlig straffeforfølgelse – er en opplysning som Skatteetaten ikke kan gi videre til andre etater. Det samme gjelder manglende levering av selvangivelse. Som argument mot å gjøre noe vises det til skattyters rettssikkerhet. Dette flertallet mener at hensynet til å unngå svart arbeid må være det mest tungtveiende; til syvende og sist vil også skattyters rettssikkerhet rammes når den svarte økonomien blir omfattende.

Dette flertallet mener at denne betraktningen også gjelder skatteattestene. En skatteattest er en dokumentasjon på innbetalt merverdiavgift og skatt. Ren skatteattest brukes som den viktigste dokumentasjonen på seriositet når et firma slipper til på opp-

drag i offentlig sektor. Men skatteattest er bare en dokumentasjon på at skatt er innbetalt på det tidspunktet den er utstedt. Det kan gå årevis før krav etter skatte- og avgiftssvindler blir synlig i en skatteattest, og svindelen kan fortsette. Dette flertallet mener at det må være mulig å finne løsninger som på en tilstrekkelig måte ivaretar personvernet samtidig som myndighetenes virkemidler i kampen mot svart arbeid styrkes betydelig. Dette flertallet vil gjøre en presisering av forslag 3 i representantforslaget, slik at hensikten om at skatteattestene er gyldige i sanntid kommer tydelig frem.

Dette flertallet støtter også regjeringens forslag om å sørge for at id-kort-ordningen (ordningen med HMS-kort) i bygg og renhold forbedres. Dette flertallet understreker behovet for raskt å sørge for at ordningen legger til rette for sanntid-oppdrag mot offentlige registre.

Dette flertallet viser videre til at siden representantforslaget ble fremmet, har tematikken rundt garantilønn i faste i bemanningsselskaper blitt ytterligere aktualisert. Mange bemanningsselskaper har arbeidsavtaler hvor fast ansatte ikke får lønn mellom oppdrag. Dette er en utfordring i arbeidet for et seriøst arbeidsliv. I tiden mellom oppdrag eksisterer verken arbeidstakers eller arbeidsgivers primære plikter: Arbeidstaker plikter ikke å arbeide, og arbeidsgiver behøver ikke å utbetale lønn. Kripos sier til Dagsavisen 13. oktober 2014: «Det er stor fare for ansvarspulverisering hvis alle bare er oppdragsgivere og ingen har arbeidsgiverhatten på. Det er en skummel utvikling.»

Dette flertallet viser til at denne utviklingen også er en utfordring for den enkelte arbeidstaker. Forskerne Arne L. Kalleberg (University of North Carolina), Karen Olsen (NHH) og Torstein Nesheim (SNF) har gjort en undersøkelse av opplevd jobbkvalitet blant utleide arbeidstakere som leies ut via bemanningsselskaper. De finner at medarbeidere med garantilønn rapporterer om bedre opplevd jobbkvalitet og bedre oppfølging fra både kundebedrift og arbeidsgiver enn ansatte uten garantilønn.

Ifølge Klassekampen 21. februar har Kværner, Aker og Aibel gått sammen for å kreve at bemanningsbyråene de bruker har garantilønn for sine ansatte. Byggebransjen er også opptatt av at det gjøres noe med denne problemstillingen for å fremme et seriøst arbeidsliv. Forslagsstillerne vil foreslå at regjeringen fremmer forslag for Stortinget som sikrer alle fast ansatte i bemanningsselskaper garantilønn.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre alle fast ansatte i bemanningsselskaper garantilønn.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil påpeke at det er viktig at det ikke gjøres unntak i taushetsplikten som går på akkord med skattyternes rettssikkerhet.

Disse medlemmer viser til forslag 3 i Dokument 8:7 S (2014–2015) om å sikre at systemet med skatteattest bedres, slik at svart virksomhet i minst mulig grad vil være forenlig med ren skatteattest. Disse medlemmer vil vise til at det dessverre er vanskelig å bruke skatteattestene til dette, fordi skatteattestene ikke kan gi informasjon som det ikke er adgang til å vektlegge i prosessene knyttet til offentlige anskaffelser i henhold til EØS-regelverket. EØS-regelverket setter en skranke for å kunne avvise en leverandør på grunnlag av antatte straffbare forhold når det ikke foreligger rettskraftig dom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at regjeringens strategi mot arbeidskriminalitet ikke i tilstrekkelig grad begrenser antall underleverandører i utsatte bransjer. Disse medlemmer støtter formuleringen fra representantforslagets punkt 5.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen, etter at representantforslaget ble fremmet, har presentert en handlingsplan mot svart arbeid. I denne handlingsplanen er det mange gode tiltak, blant annet for å begrense antall underleverandører og ha sterkere krav til bruk av lærlinger. Derfor ser dette medlem ikke behov for å fremme forslag 5 og 6 i det opprinnelige representantforslaget, som særlig omhandlet underleverandører og lærlinger.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Oslo kommunes nye krav i standardkontraktene for offentlige innkjøp, vedtatt 10. juni 2014, blir gjort gjeldende for alle offentlige innkjøp over en viss størrelse.

Komiteens tilråding

Tilrådingens romertall I–V fremmes av en samlet komité.

Tilrådingens romertall VI fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen viser til representantforslaget, har for øvrig ingen merknader og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede om Skatteetaten kan få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og sikre bevis, blant annet gjennom beslag.

II

Stortinget ber regjeringen utrede forslag som kan gi Skatteetaten bedre mulighet til å dele informasjon, som for eksempel ileggelse av skjerpet tilleggsskatt og manglende levering av selvangivelse, med andre offentlige etater, for å bekjempe svart virksomhet.

III

Stortinget ber regjeringen utrede om systemet med skatteattest kan bedres, slik at skatteattestene blir gyldige i sanntid og dermed blir et bedre virkemiddel i arbeidet mot svart virksomhet.

IV

Stortinget ber regjeringen utrede om id-kort-ordningen (ordningen med HMS-kort) i bygg og renhold også kan legge til rette for at næringsdrivende kan gjøre sanntid-oppslag mot offentlige registre.

V

Stortinget ber regjeringen gjennomføre holdningsskapende tiltak som kan bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet.

VI

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre alle fast ansatte i bemanningsselskaper garanti-lønn.

Oslo, i finanskomiteen, den 26. mars 2015

Hans Olav Syversen
leder

Hans Andreas Limi
ordfører

**DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT***Finansministeren*

Stortingets finanskomite
Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
14/5044 -Dato
.12.2014**Dokument 8:7 S (2014-2015) Om tiltak for å styrke kampen mot svart arbeid**

Jeg viser til brev 4. november 2014 fra finanskomiteen vedlagt Dokument 8:7 S (2014-2015) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Kjell Ingolf Ropstad om tiltak for å styrke kampen mot svart arbeid.

Min uttalelse til forslag 1 til 4 følger nedenfor. Forslag 5 og 6 gjelder anskaffelsesreglene og svar på disse forslagene er innhentet fra Nærings- og fiskeridepartementet.

I tillegg til mine svar nedenfor vil jeg også vise til tiltakene for å styrke skatte- og avgiftsforvaltningen som er beskrevet i Prop. 1 S (2014-2015) for Finansdepartementet. Tiltakene vil samle kontrollen av svart arbeid i Skatteetaten i sterke kompetansemiljøer og gi et slagkraftig og samordnet arbeid mot svart virksomhet. Overføring av skatteoppkrevingen, herunder arbeidsgiverkontrollen, fra de kommunale skatteoppkreverne til Skatteetaten er et sentralt element i dette.

Svart økonomi og arbeidsmarkeds kriminalitet er en alvorlig trussel for samfunnet som vi må angripe bredt. Gjennom kontroller kan vi avdekke svart arbeid og ulovlige forhold. Disse kontrollene er viktige for å sikre Skatteetaten riktige lønnsopplysninger til selvangivelsene og bidra til å bekjempe svart arbeid. Skatteetaten må undersøke at de opplysningene som arbeidsgiverne rapporterer og som etaten legger til grunn i selvangivelsene, er korrekte.

Å overføre ansvaret for skatteoppkrevingen til Skatteetaten og gi etaten ansvaret for arbeidsgiverkontrollene er et av de aller viktigste tiltakene i kampen mot svart økonomi og arbeidsmarkeds kriminalitet. Jeg mener det er nødvendig med sterke fagmiljøer som gjør kontroller på basis av analyser og risikovurderinger. Arbeidsgiverkontrollen krever ikke at Skatteetaten er fysisk til stede overalt, men at etaten har ressurser til å reise ut på kontroller der det er behov. I dag er det kommuner som knapt foretar arbeidsgiverkontroller i det hele tatt, fordi den lokale bemanningen er altfor liten. Mer enn 70 prosent av skatteoppkreverkontorene bruker mindre enn ett årsverk på arbeidsgiverkontroll, og 16

kommuner gjennomfører ikke arbeidsgiverkontroll i det hele tatt. Det er en alvorlig situasjon.

Manglende eller dårlig arbeidsgiverkontroll øker risikoen for konkurransevridning, hvor det seriøse næringslivet taper for de som velger å drive uredelig virksomhet. Vi kan også risikere at useriøse aktører i større grad velger å etablere virksomheten sin i kommuner der de vet at kontrolldekningen er lav. Enkelte skatteoppkrevere samarbeider om kontrollen i dag og har etablert interkommunale ordninger. Det er bra, men ved å samordne arbeidsgiverkontrollen med tilsvarende og delvis overlappende oppgaver i Skatteetatens øvrige kontrollmiljøer og samtidig styrke kontrollen med flere årsverk, skaper vi større og mer kompetente kontrollmiljøer og gjør det lettere å foreta en mer helhetlig og risikobasert kontrollutvelgelse. Overføringen vil også kunne gi enklere samhandling med andre kontrolltater og politiet, da det er færre aktører som må samarbeide.

En solid arbeidsgiverkontroll er et viktig ledd i bekjempelsen av svart økonomi. Derfor mener jeg vi må legge til rette for robuste kontrollmiljøer som kan jobbe systematisk og profesjonelt sammen med etatens øvrige kontrollvirksomhet. Dette gir en mer ensartet kontrollstrategi på landsbasis, noe som sikrer likebehandling og god oppfølging av det seriøse næringslivet som ønsker å handle riktig – og større kraft i arbeidet mot aktører som ikke vil gjøre rett. Dette er et krafttak i kampen mot svart økonomi, som vil gi mer korrekt fastsettelse av skatter og avgifter, øke etterlevelsen og dermed sikre skatteinntektene til fellesskapet.

Skattedirektoratet har utredet hvordan skatteoppkreverfunksjonen, herunder arbeidsgiverkontrollen, kan overføres til Skatteetaten. Skattedirektoratet foreslår at arbeidsgiverkontrollmiljøene samles på 22 steder. I tillegg til de gevinstene dette gir i form av sterke kompetansemiljøer og faglig samordning, foreslår Skattedirektoratet at arbeidsgiverkontrollen styrkes med 29 av de årsverkene som spares inn ved å overføre skatteoppkrevingen til Skatteetaten. Forslaget vil bli sendt på høring med det første.

Forslag 1.

Stortinget ber regjeringen utrede om skatteetaten kan få bedre muligheter til å innhente relevant informasjon og sikre bevis, blant annet gjennom beslag.

Svar:

Skatteetaten har i dag en vid adgang til å innhente kontrollopplysninger fra de skatte- og avgiftspliktige. I tillegg kan opplysninger innhentes fra tredjeparter. Opplysninger fra tredjepart er av stor betydning, og i blant eneste virkemiddel, for avdekking av skatteunndragelser. Disse reglene ble endret med virkning fra 1. juli 2013. De tidligere reglene ga en kasuistisk oppregning av opplysningsplikten og hvilke tredjeparter som var opplysningspliktige. Etter de nye reglene kan skatte- og avgiftsmyndighetene innhente alle typer opplysninger fra alle tredjeparter, dog med noen begrensninger for fysiske personer, så lenge opplysningene kan ha betydning for å sikre korrekt fastsettelse av skatt og avgift. Mitt inntrykk er at de nye reglene gir skatte- og avgiftsmyndighetene gode muligheter for innhenting av relevante kontrollopplysninger, og at det ikke er behov for å gjøre endringer i disse reglene.

Jeg vil bemerke at skatte- og avgiftsmyndighetene ved kontroll kan pålegge skatte- og avgiftspliktige og tredjeparter å dokumentere de opplysningene som pliktes gitt, for eksempel ved å gi myndighetene tilgang til regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse

mv. Ved kontroll hos den opplysningspliktige kan myndighetene videre kopiere elektroniske arkiv. Kopiering av elektronisk arkiv kan skje til datalagringsmedium for senere gjennomgang hos den opplysningspliktige eller hos skatte- og avgiftsmyndighetene. Det er i forskrift gitt nærmere regler om hvordan slik skatte- og avgiftskontroll skal gjennomføres.

Skatte- og avgiftsmyndighetene kan imidlertid ikke kreve dokumentasjon fremlagt ved tvang. I situasjoner hvor det er behov for slike virkemidler, for eksempel gjennom ransaking og beslag, vil skattemyndighetene derfor måtte be om bistand fra politiet. Jeg mener det bør utvises en viss tilbakeholdenhet med å gi forvaltningen vidtrekkende hjemler for bruk av tvangsmidler, og vil ikke anbefale at det nå vurderes endringer i disse reglene. Jeg mener imidlertid at vi hele tiden må vurdere hvordan myndighetens samlede bekjempelse av svart arbeid kan bli best mulig. Det er i dette arbeidet viktig å tilrettelegge for et hensiktsmessig samarbeid mellom politiet og Skatteetaten.

Forslag 2.

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at skatteetaten får anledning til å dele informasjon som illeggelse av straffeskatt og manglende levering av selvangivelse med andre offentlige etater, for å bekjempe svart virksomhet.

Svar:

Taushetsplikten er en grunnleggende rettssikkerhet for skattyter, og den skal verne om tillitsforholdet mellom de skatte- og avgiftspliktige og det offentlige. Det er derfor viktig at det ikke gjøres unntak i taushetsplikten som går på akkord med skattyternes rettssikkerhet.

Samtidig er jeg enig med forslagsstillerne om at taushetsplikten ikke bør være til hinder for at opplysninger kan gis videre til andre offentlige myndigheter som har et legitimt behov for opplysningene. De gjeldende regler åpner da også i stor grad for slik informasjonsflyt. Opplysninger vil for eksempel kunne gis til offentlig myndighet som kan ha bruk for dem i sitt arbeid med skatt, toll, avgifter, trygder, tilskudd eller bidrag av offentlige midler og til myndigheter for bruk i forbindelse med håndheving av bestemte typer regelverk. Det er også adgang til å gi opplysninger til politiet og påtalemyndigheten til bruk i straffesak. I disse tilfellene vil mottagende myndighet selv ha taushetsplikt om de opplysningene som de mottar, og dette reduserer faren for spredning av taushetsbelagte opplysninger.

Jeg er åpen for å kunne vurdere å utvide adgangen til å gi taushetsbelagte opplysninger til andre offentlige myndigheter som har et begrunnet behov for opplysningene. Det vises i den sammenheng til Finansdepartementets høringsnotat 21. november d.å. om ny skatteforvaltningslov. Her foreslås det at skattemyndighetene skal kunne utveksle taushetsbelagte opplysninger også til Stiftelsestilsynet. I høringen er spørsmålet om å gjøre unntak fra taushetsplikten undergitt en konkret vurdering. Jeg vil bemerke at en eventuell utvidelse av unntakene i andre sammenhenger, vil nødvendiggjøre en tilsvarende konkret vurdering.

Forslag 3.

Stortinget ber regjeringen sikre at systemet med skatteattest bedres, slik at svart virksomhet i minst mulig grad vil være forenlig med ren skatteattest.

Svar:

Skatteattestene gir kun informasjon om betalingsstatus for skatt og avgift på det tidspunktet attestene er gitt. Attestene bidrar til at det er de leverandører som har gjort opp skatte- og avgiftsrestansene sine, som får oppdrag. Skatteattestene er således en skatterestanseattest. De gir ingen informasjon om skatte- og avgiftsforhold ut over dette.

Det er viktig at skatteattestene inneholder opplysninger som Skatteetaten selv kan sikre kvaliteten på. Siden skatteattestene brukes ved offentlige anskaffelser er det videre viktig at de ikke gir informasjon som det ikke er adgang til å legge vekt på i disse prosessene. Daværende Fornyings- og administrasjonsdepartementet vurderte i 2011 at EØS reglene setter en skranke for å kunne avvise leverandører på grunn av antatte straffbare forhold når det ikke foreligger rettskraftig dom. Dette gjør at det er krevende å komme lenger i arbeidet mot skatteunndragelser gjennom skatteattestordningen.

Jeg er imidlertid opptatt av at det arbeides med andre tiltak for å bekjempe svart arbeid og annen økonomisk kriminalitet. Det legges for eksempel i dag ned store ressurser i kontrollvirksomhet. Jeg viser også til omtalen innledningsvis av hvordan arbeidsgiverkontrollen kan styrkes ved å overføres til Skatteetaten. Jeg er også opptatt av at skattemyndighetene har et tett samarbeid med politiet og også andre offentlige myndigheter.

Forslag 4.

Stortinget ber regjeringen gjennomføre holdningsskapende tiltak som kan bevisstgjøre forbrukerne på at kjøp av svarte varer og tjenester er ulovlig og innebærer støtte til kriminell virksomhet.

Svar:

Jeg viser til at det allerede i dag foregår et godt og regelmessig arbeid med holdningsskapende tiltak i regi av Samarbeidet mot svart økonomi (SMSØ). SMSØ er en allianse av sentrale parter i arbeids- og næringslivet – KS, LO, NHO, Unio, YS og Skatteetaten - som i fellesskap arbeider forebyggende i kampen mot svart økonomi. Hensynet til skatteinngangen, hindre uønsket konkurransevridning og å sikre gode arbeidsforhold er sentrale motivasjonsfaktorer for dette samarbeidet. SMSØ arrangerer holdningskampanjer rettet mot befolkningen og også spesielt mot videregående skoler. De har nylig også utvidet dette arbeidet med holdningskampanjer på ungdomsskoler. SMSØ gjennomfører også regelmessige undersøkelser av befolkningens holdning til svart arbeid.

SMSØ evaluerer nå sin organisering. Blant endringer som nå vurderes, er å inkludere flere samarbeidsparter fra offentlige etater. De regionale utvalgene i SMSØ har blitt oppfordret til å invitere Arbeidstilsynet, NAV, politiet og andre relevante etater til å delta i de lokale samarbeidene. En slik utvidelse vil gi et bredere grunnlag for samarbeid og drøfting av de lokale utfordringer overfor svart økonomi og arbeidslivskriminalitet.

Enkelte kommuner har også tatt egne grep for å forhindre arbeidslivskriminalitet hos sine leverandører. SMSØ har begynt å samle informasjon fra kommuner som har gode erfaringer med dette arbeidet. SMSØ ønsker å kunne bidra til å formidle erfaringer med å forhindre arbeidslivskriminalitet til alle landets kommuner. Arbeidet med erfaringsformidlingen til kommunene starter allerede fra første halvår 2015.

SMSØ gjør et godt arbeid og denne regjeringen ser for tiden ikke behov for å gjennomføre egne holdningsskapende tiltak på området.

Forslag 5.

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Oslo kommunes nye krav i standardkontraktene for offentlige innkjøp, vedtatt 10.juni 2014, blir gjort gjeldende for alle offentlige innkjøp over en viss størrelse.

Svar:

Krav i kontrakter om offentlige anskaffelser kan være et effektivt virkemiddel for å bekjempe arbeidslivskriminalitet, og oppdragsgivere har allerede i dag mulighet til å stille en rekke kontraktsvilkår som har til formål å bekjempe svart arbeid med mer.

Forslagsstillerne viser til vilkår om at alle arbeidere skal lønnes etter landsomfattende tariffavtale, også der hvor tariffavtalen ikke er allmenngjort. En forpliktelse til å stille slike kontraktsvilkår følger imidlertid allerede av forskrift om lønns og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Forskriften får anvendelse på tildeling av tjenestekontrakter og bygge- og anleggskontrakter som overstiger 1 million kroner for statlige myndigheter og 1,55 millioner kroner for andre oppdragsgivere. Forskriften gjelder overfor både norske og utenlandske leverandører, forutsatt at kontrakten utføres i Norge. Forskriftens § 5 lyder:

”Oppdragsgiver skal i sine kontrakter stille krav om at ansatte hos leverandører og eventuelle underleverandører som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten, har lønns- og arbeidsvilkår i samsvar med denne bestemmelse.

På områder dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale skal oppdragsgiver stille krav om lønns- og arbeidsvilkår er i samsvar med gjeldende forskrifter.

På områder som ikke er dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale, skal oppdragsgiver stille krav om lønns- og arbeidsvilkår er i henhold til gjeldende landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje. Med lønns- og arbeidsvilkår menes i denne sammenheng bestemmelser om minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempe tillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji, i den grad slike bestemmelser følger av tariffavtalen.”

Videre regulerer forskriften hvordan oppdragsgiver skal kontrollere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår overholdes. Difi har skrevet en veileder om hvordan offentlige oppdragsgivere skal stille og følge opp krav til lønns- og arbeidsvilkår, herunder utarbeidet standardiserte kontraktsvilkår. Det følger av standardvilkårene at leverandøren først skal få mulighet til å utbedre forholdene. Hvis forholdene ikke utbedres innen fastsatt frist, vil dette bli ansett som mislighold av kontrakten som vil medføre plikt til å betale dagbøter. Oppdragsgiver har rett til å heve kontrakten ved alvorlige eller gjentatte brudd.

De øvrige forslag er interessante og jeg mener at de må vurderes nærmere. Det er imidlertid viktig å se eventuelle tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet i sammenheng med det forenklingsarbeid som skjer på anskaffelsesområdet.

Nye anskaffelsesdirektiver fra EU inneholder bestemmelser som i stor grad overlapper med de foreslåtte tiltakene. Eksempelvis skal det innføres regler som sikrer at hovedleverandøren gir nærmere bestemte opplysninger om de underleverandørene som medvirker til å utføre kontrakten. Det skal også innføres regler som sikrer at oppdragsgiver kan kontrollere underleverandørens seriøsitet. Viser det seg for eksempel at en underleverandør er dømt for straffbare forhold eller tidligere har brutt forpliktelser på sosial- eller arbeidsområdet, kan eller skal oppdragsgiver kreve at underleverandøren skiftes ut.

Videre har forenklingsutvalget i sommer lagt frem NOU 2014:4 Enklere regler – bedre anskaffelser. Her foreslår utvalget forenklete regler for nasjonale anskaffelser, særlig anskaffelser under EØS-terskelverdiene. Et mindretall i utvalget har foreslått å innføre begrensninger i antall ledd i leverandørkjeden. Dette forslaget har sammen med resten av NOU'en vært ute på høring, der høringsfristen løp ut 31. oktober 2014. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer nå hørings svarene og skal beslutte hvordan NOU'en skal følges opp.

Jeg mener derfor at det er naturlig å ta stilling til de foreslåtte tiltakene i forbindelse med gjennomføringen av nye direktiver og oppfølgingen av NOU-forslagene. Det er da viktig å gi oppdragsgivere tilstrekkelig fleksibilitet til å tilpasse eventuelle tiltak til den konkrete anskaffelsen og de konkrete omstendighetene. Regjeringen vil således fremme et samlet forslag til nytt anskaffelsesregelverk som også vil inneholde forslag til bestemmelser som har til formål å unngå sosial dumping, svart arbeid og annen arbeidslivskriminalitet.

Forslag 6.

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at alle leverandører i offentlige innkjøp, også utenlandske, skal ha lærlinger, og at det stilles krav om at lærlinger skal delta i arbeidet på det konkrete prosjektet som innkjøpet gjelder for, når innkjøpet er over en viss størrelse.

Svar:

Forslaget om å justere bestemmelsen om muligheten til å stille krav om lærlinger ved offentlige anskaffelser er interessant. Også her mener jeg det er naturlig å ta stilling til det foreslåtte tiltaket i forbindelse med oppfølgingen av "NOU 2014:4 Enklere regler – bedre anskaffelser." Et flertall i utvalget har foreslått at bestemmelsen om lærlinger tas ut av regelverket. NFD vurderer nå hørings svarene, og vil så beslutte hvordan utvalgets innstilling skal følges opp.

Med hilsen

Siv Jensen